

פרשת משפטים

1

פעם ביקש המגיד מִמְזָרִיטְשׁ מרבו, הבעל שם טוב, שיבאר לו את דברי הזוהר הקדוש על הפסוק "ואלה המשפטים" (שמות כא, א) – "דא רזא דגלגוליא" (זוהר משפטים צד, א), כלומר: סוד גלגולי הנשמות. לאחר זמן, הורה לו הבעש"ט לנסוע ליער אחד, שבו יראה עץ אחד ומעיין תחתיו, לשהות ביער עד השעה שש ואז לשוב לביתו. נסע המגיד לאותו מקום והתבונן במאורעות המתרחשים בו.

וכך אירע: איש אחד בא כשהוא רכוב על סוס אביר, וכיוון שהיה עייף ויגע ירד מסוסו, אכל ושתה ואז נסע לדרכו, כשהוא מותיר אחריו ארנק ובו סכום כסף. אחר כך הגיע לשם עוד איש אחד שהיה זקוק למנוחה, מצא את הארנק, לקח אותו והלך לדרכו. אחר כך הופיע עוד איש אחד, אף הוא עייף ויגע. איש זה – שהיה קשה יום, עני ומדוכדך – אכל פת לחם שהביא עמו ושתה מים מן המעיין שתחת העץ, ואחר כך שכב ונרדם. אז שב לשם האיש הראשון, העיר את העני משנתו ודרש לדעת: "היכן הארנק עם הכסף ששכחתי פה?" העני לא ידע מה להשיב, שהרי באמת לא ידע מאומה על אותו מעשה. בסופו של דבר, העני נאלץ לשלם על צערו של האיש שאיבד את כספו, כי האיש הכה אותו מכות נמרצות על לא עוול בכפו. כל זאת ראה המגיד, וכשהגיעה השעה שש נסע לביתו וסיפר לרבו את אשר ראה. אמר לו רבו: "שלושת האנשים שראית כבר היו בעולם הזה בגלגול קודם, וכך היה עניינם בחייהם הקודמים: האיש הראשון שראית היה חייב לשני סכום כסף ולא שילם את חובו. זהו הסכום המדויק שהיה בארנק שהשאיר תחת העץ. בחייהם הקודמים באו שניהם אל הדיין, כדי שיפסוק את דינם, והדיין פטר את הנתבע מחובו בלי שחקר ובדק כראוי. דיין זה הוא האיש השלישי. כעת מבין אתה, כי עתה שילם הראשון לשני את חובו, ואילו הדיין – האיש השלישי – קיבל גם הוא את העונש הראוי לו". "ועכשיו", סיים הבעש"ט, "יודע אתה למה התכוון ספר הזוהר כשפירש את המילים "ואלה המשפטים" כסוד גלגולי הנשמות.

2

איפה הצדק? על הנסתר שמעבר לנגלה. הבעל שם טוב מלמד את המגיד מִמְזָרִיטְשׁ כיצד להתבונן במציאות.

בסיפורים אחדים על אודות יחסיהם המיוחדים של הבעל שם טוב והמגיד מִמְזָרִיטְשׁ, תלמידו וממשיך דרכו בהנהגת החסידות, נידונות סוגיות מתוך ספר הזוהר – ממקורותיה העיקריים של תורת הסוד, ה"קבלה". תורת הסוד, כשמה, מבקשת לחשוף את הממד הנסתר, את הסוד הנחבא מעבר למציאות, שלעתים נתפסת כמובנת מאליה ולעתים כסתומה וחסרת היגיון פנימי. הפסוק העומד במרכז הסיפור: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", הוא כותרת לפרשה המפרטת דינים רבים בתחום יחסי המסחר והקניין שבין הבריות – כגון

אבדה, גזלה, משא ומתן ואחריות לפיקדון. הזוהר קובע כי דינים ארציים אלה, שהם לב המשפט האזרחי, משקפים את החוקיות השמימית של גלגולי הנשמות. המגיד מבקש להבין כיצד.

כמו בסיפורים אחרים, הבעל שם טוב בוחר שלא להסביר – אלא להראות. הוא שולח את המגיד למקום מסוים ומורה לו להתעכב שם ולהתבונן. לעיני המגיד מתפתחת עלילה אבסורדית הכוללת שלוש דמויות והרבה חוסר צדק. אחד מאבד, שני זוכה מן ההפקר, שלישי סופג מכות על לא עוול בכפו. בשובו אל הבעל שם טוב, הוא שומע מפיו את סוד המאורעות: המאבד היה חייב כסף למוצא, ומי שספג מכות אכן היה ראוי לעונש.

על פי הסיפור, גם דברים הנראים כחוסר צדק עשויים להתגלות כצדק נסתר, המתבטא ברעיון "גלגול הנשמות". ובמילים אחרות, הרעיון הקבלי של גלגולי הנשמות מניח כי למרות העיוות וחוסר הצדק הקיימים בעולם, יש להניח כי קיים צדק גבוה יותר, הנשגב מבינתו של אדם.

על פי רעיון זה, הצדק שעל פיו אנו פועלים אינו אלא צדק יחסי, הנעשה על פי שיקול דעתנו, ולא צדק מוחלט. עלינו לדעת כי ייתכן וישנם גם שיקולים אחרים ומשמעויות נוספות שאיננו מודעים אליהם.